

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Obdo/42/2015
Identifikačné číslo spisu:	1113206378
Dátum vydania rozhodnutia:	08.06.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Andrea Moravčíková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:1113206378.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu: Centrálny depozitár cenných papierov SR, a. s., ul. 29. augusta 1/A, Bratislava, IČO: 31 338 976, v dovolacom konaní zastúpený advokátskou kanceláriou BIZOŇ & PARTNERS, s. r. o., so sídlom Hviezdoslavovo námestie 25, 811 02 Bratislava, IČO: 36 833 533, proti žalovanému: M. S., nar. XX.XX.XXXX, D. XXX/XX, Q., v dovolacom konaní zastúpený: STEFANKOVA law office s. r. o. advokátska kancelária, 831 04 Bratislava, Vajnorská 8/A, IČO 47 239 077, o zaplatenie 1.659,70 eur s prísl., vedenom Okresným súdom Topoľčany pod č. k. 4Cb/35/2014, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Nitre zo dňa 23. apríla 2015 č. k. 26Cob/10/2015 - 107 takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žalovanému náhradu trov dovolacieho konania n e p r i z n á v a.

Odôvodnenie

Okresný súd Topoľčany rozsudkom č. k. 4Cb/35/2014 - 86 zo dňa 21. októbra 2014 zamietol návrh žalobcu na zaplatenie sumy 1.659,70 eura titulom vedenia účtu majiteľa cenných papierov pre žalovaného. Návrh žalobca odôvodnil tým, že služba je spoplatnená a dlžná suma predstavuje nedoplatok za vedenie účtu za rok 2008 v sume 829,85 eura a za rok 2009 v sume 829,85 eura podľa. Žalovaný v konaní rozporoval výšku pohľadávky a tvrdenú platnosť zmluvného vzťahu so žalobcom s poukazom na § 40 ods. 2 a § 39 Občianskeho zákonníka (ďalej aj OZ) a zároveň vzniesol námietku premlčania, keďže vzťah medzi účastníkmi je potrebné posudzovať podľa Občianskeho zákonníka a pred podaním návrhu uplynula zákonná trojročná premlčacia doba. Súd prvého stupňa právne vec odôvodnil ustanovením § 99 ods. 1, ods. 3 písm. b) a c) a ods. 8 zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch (ďalej aj ZoCP) z ktorých vyplýva, že centrálny depozitár eviduje majiteľov zaknihovaných cenných papierov na účtoch majiteľov a údaje o cenných papieroch na klientských účtoch členov v rozsahu ustanovenom týmto zákonom a eviduje zmeny na účtoch majiteľov v rozsahu ustanovenom týmto zákonom a na klientských účtoch členov, pričom tieto činnosti vykonáva centrálny depozitár za odplatu, ak zákon neustanovuje

inak. Podľa § 105 ods. 5 ZoCP sa právne vzťahy medzi členom, ktorému bol účet majiteľa zriadený, a centrálnym depozitárom a právny vzťah medzi členom a majiteľom takéhoto účtu sa spravujú týmto zákonom a Obchodným zákonníkom (ďalej aj ObZ). Súd prvého stupňa dospel k záveru, že návrh je podaný dôvodne, pretože medzi účastníkmi existuje záväzkový vzťah podľa ZoCP, podľa ktorého žalobca vedie žalovanému odplatne účet majiteľa cenných papierov. Súd prvého stupňa vyhodnotil vzťah podľa zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a § 52 a nasl. OZ ako spotrebiteľský. S poukazom na ust. § 52 ods. 2 veta tretia OZ uzavrel, že musí v tomto prípade prednostne použiť ustanovenia Občianskeho zákonníka aj keď by sa inak mali použiť normy obchodného práva, teda aj napriek ust. § 105 ods. 5 ZoCP, podľa ktorého sa právne vzťahy medzi centrálnym depozitárom a majiteľom účtu spravujú týmto zákonom a Obchodným zákonníkom. Keďže žalovaný vzniesol námietku premlčania, súd návrh na zaplatenie sumy 1.659,70 eura vzhľadom na uplynutie trojročnej premlčacej doby zamietol.

Na základe odvolania žalobcu Krajský súd v Nitre ako súd odvolací rozsudkom zo dňa 23. apríla 2015 č. k. 26Cob/10/2015 - 107 podľa ust. § 219 ods. 1 a 2 O. s. p. rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny potvrdil. Poukázal na odôvodnenie a závery uvedené v prvostupňovom rozhodnutí a na zdôraznenie správnosti napadnutého rozsudku uviedol, že súd prvého stupňa správne vyhodnotil skutkový stav, keď právny vzťah medzi účastníkmi konania vyhodnotil ako spotrebiteľský a aplikoval trojročnú premlčaciu dobu podľa Občianskeho zákonníka, avšak odvolací súd korigoval právne závery pri posúdení vzťahu samotného. Dospel k záveru, že ustanovenia Obchodného zákonníka nemožno aplikovať z dôvodu absencie ustanovenia, ktoré by daný vzťah podriaďovalo pod ustanovenia Obchodného zákonníka tak, ako to vyplýva z ust. § 105 ods. 5 ZoCP. Toto ustanovenie odkazuje na Obchodný zákonník len pre vzťahy medzi členom a centrálnym depozitárom a vzťahy medzi členom a majiteľom účtu. Odvolací súd neprijal argumentáciu žalobcu, že aj vzťah medzi centrálnym depozitárom a majiteľom účtu je potrebné podriaďovať pod úpravu Obchodného zákonníka, nakoľko takáto skutočnosť zo zákona nevyplyva. Podľa odvolacieho súdu ani z ust. § 261 ods. 6 písm. c) ObZ nemožno vyvodiť záver, že ide o absolútny obchod, keďže ide o záväzkový vzťah z odplatných zmlúv týkajúcich sa cenných papierov. Medzi účastníkmi existuje síce záväzkový vzťah upravený zákonom o cenných papieroch, avšak nejde o vzťah, ktorý by vznikol na základe odplatných zmlúv, ktoré sú ako zmluvy definované v ust. § 30 a nasl. ZoCP. Keďže nejde o vzťah založený na zmluve medzi účastníkmi konania, ale o vzťah, ktorý vznikol zo zákona, nie je možná aplikácia ustanovení Obchodného zákonníka. V závere upresnil, že konštatovanie, že medzi účastníkmi nejde o vzťah založený na základe zmluvy, ale o vzťah vzniknutý zo zákona, sa vzťahuje na nesprávnu argumentáciu súdu prvého stupňa, keď daný vzťah posúdil ako spotrebiteľsko-právny vzťah. Na tento vzťah nemožno použiť ustanovenia o zmluvách s ohľadom na neexistenciu zmluvného vzťahu medzi účastníkmi. Keďže je správny záver súdu prvého stupňa, spočívajúci v tvrdení, že na daný vzťah sa aplikujú ustanovenia Občianskeho zákonníka a tieto sa aplikujú aj v časti týkajúcej sa premlčania nárokov a súd prvého stupňa vyhodnotil vznesenú námietku premlčania, ktorá bola prekážkou priznania uplatneného nároku, správne, odvolací súd jeho rozhodnutie ako vecne správne potvrdil.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podal včas dovolanie žalobca. Prípustnosť dovolania odôvodnil ustanovením § 237 ods. 1 písm. f) O. s. p.. Dovolateľ zdôraznil, že podstatou sporu je vyhodnotenie otázky premlčania inak v konaní dôvodne vzneseného nároku. Podľa dovolateľa súdy nižších stupňov odôvodnili svoje právne závery o trojročnej dĺžke premlčacej doby aplikovanej podľa Občianskeho zákonníka, neprípustnou retroaktívnou aplikáciou právnych noriem, ktoré nadobudli účinnosť až v priebehu súdneho konania bez toho, aby takéto popretie základných princípov právneho štátu odôvodnili. Žalobca podal žalobný návrh dňa 22.02.2013 na sumu 829,85 eur, ktorú dňa 06.11.2013 upravil na 1.659,70 eur. Návrh je dôvodný ako nárok žalobcu na zaplatenie poplatku za vedenie účtu majiteľa cenných papierov za rok 2008 a 2009 (služba „CD55 - vedenie účtu majiteľa“). Cena služby je určená v Cenníku Centrálného depozitára cenných papierov SR, a.s..

Dovolateľ s poukazom na potrebu dostatočného a presvedčivého odôvodnenia rozsudku podľa § 157 O. s. p. považuje odôvodnenie rozhodnutí oboch súdov nižšieho stupňa za nepreskúmateľné s tým, že takéto nedostatočné odôvodnenie zakladá prípustnosť dovolania (s poukazom na nález Ústavného súdu

SR sp. zn. II. ÚS 261/06 a uznesenie NS SR sp. zn. 5Cdo/201/2009 (R 36/2010)).

Dovolateľ za vadu vedúcu k naplneniu predpokladu odňatia možnosti konať pred súdom ako dôvodu zakladajúceho prípustnosť dovolania považuje odklon konajúcich súdov od stabilizovanej súdnej praxe (s poukazom na rozsudok OS Partizánske zo dňa 07.01.2014, sp. zn. 3C/117/2013).

Žalobca v dovolaní ďalej zopakoval svoju právnu argumentáciu predloženú v súdnom konaní, z ktorej vyplýva, že podľa jeho názoru právny vzťah účastníkov konania je potrebné posudzovať podľa ustanovení Zákona o cenných papieroch a otázkach týmto právnym predpisom neupravených ustanoveniami Obchodného zákonníka, a to najmä z dôvodu, že: žalovaný nemôže vo vzťahu k žalobcovi vystupovať ako spotrebiteľ vo vzťahu k dodávateľovi, nakoľko tu nie sú naplnené pojmové znaky legálnej definície spotrebiteľa; kogentná právna úprava ZoCP a Obchodného zákonníka subsumuje právny vzťah účastníkov konania pod normy Obchodného zákonníka a to aj v prípadoch, kedy je majiteľom účtu fyzická osoba nepodnikateľ; v doterajších súdnych konaniach žalobcu s rovnakým skutkovým základom súdy posudzovali vzťahy účastníkov konania ako obchodnoprávne vzťahy, na základe čoho žalobca legitímne očakával, že aj v tomto súdnom konaní budú súdy posudzovať totožné právne otázky totožným spôsobom a rešpektovať tak princíp právnej istoty.

Dovolateľ namietal, že v rozsudku prvostupňového súdu sa uvádza odkaz na ustanovenie § 52 ods. 2 Občianskeho zákonníka a odvolací súd sa celom rozsahu stotožnil s takýmto právnym názorom prvostupňového súdu. Definícia obsiahnutá v ust. § 2 písm. a) zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa v znení účinnom do dňa 30.04.2014 sa spotrebiteľ definoval ako fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá nakupuje výrobky alebo používa služby pre osobnú potrebu alebo pre potrebu príslušníkov svojej domácnosti. Túto definíciu konajúce súdy nevzali do úvahy a vychádzali výlučne z definície obsiahnutej v Občianskom zákonníku, čo dovolateľ považuje za nesprávne. Pojmové znaky spotrebiteľa mal súd skúmať v zmysle zákona o ochrane spotrebiteľa ako lex specialis a z tejto úvahy dovolateľ vyvodil, že keďže žiadny subjekt nemá zriadený účet majiteľa cenných papierov za účelom priamej osobnej spotreby pre seba či príslušníkov svojej domácnosti, nemôže naplňať pojmové znaky spotrebiteľa. Ustanovenie § 52 ods. 2 OZ s účinnosťou odo dňa 13.06.2014 zakotvilo do právneho poriadku Slovenskej republiky právnu úpravu, podľa ktorej sa v spotrebiteľských právnych vzťahoch má aplikovať právna úprava Občianskeho zákonníka, a to aj v prípadoch, kedy by sa inak aplikovali normy obchodného práva, avšak na právny vzťah, ktorý je predmetom konania, toto ustanovenie nemožno použiť, keďže takýto postup by bol retroaktívnym použitím právnej normy. Dovolateľ za správny považuje záver, že právne vzťahy majiteľa účtu cenných papierov sú osobitne upravené v ZoCP a Obchodnom zákonníku, a to v ustanoveniach § 105 ZoCP a § 261 ods. 6 písm. c) Obchodného zákonníka, na ktoré dovolateľ konzistentne poukazoval v celom priebehu súdneho konania. Vo vzťahu k posudzovaniu právneho režimu zmluvného vzťahu týkajúceho sa vedenia účtu majiteľa cenných papierov je potrebné Občiansky zákonník považovať za lex generalis a zákon o cenných papieroch a Obchodný zákonník za lex specialis a v tejto súvislosti danú normu interpretovať, pričom sa konajúce súdy týmto spôsobom výkladu vôbec nezaoberali. V súvislosti s tvrdením o neprípustnej retroaktívnej aplikácii ust. § 52 ods. 2 OZ uviedol, že pri právnych vzťahoch vzniknutých pred 13. júnom 2014 sa na vznik a právne nároky z nich plynúce použijú ustanovenia predpisov účinných do 12. júna 2014.

Dovolateľ prípustnosť dovolania vidí v tom, že prvostupňový aj odvolací súd v konaní aplikovali právnu úpravu, ktorá nadobudla účinnosť až v priebehu tohto súdneho konania, čím porušili zásadu zákazu pravej retroaktivity, čím spôsobili rozpor s princípom právnej istoty a porušili právo žalobcu legitímne očakávať a predvídať rozhodnutie súdu v jeho veci. Tým založili porušenie práva navrhovateľa na spravodlivý súdny proces podľa č. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru a odňali mu možnosť konať pred súdom. Konajúce súdy posudzovali právny nárok, resp. jeho premĺčanie, podľa právnych noriem Občianskeho zákonníka, čím postupovali zásadne odlišným spôsobom, ako postupovali doteraz súdy v skutkovo obdobných prípadoch pri posudzovaní rovnakých právnych nárokov, čo nezdôvodnili a argumentáciou žalobcu sa nezaoberali, čím porušili právo žalobcu na spravodlivé súdne konanie a tým mu odňali možnosť konať pred súdom. Dovolateľ žiadal, aby dovolací súd zrušil rozhodnutie

odvolacieho súdu aj súdu prvého stupňa a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Žalovaný k dovolaniu uviedol, že s rozhodnutiami súdov nižšieho stupňa sa stotožňuje a považuje ich za vecne a právne správne. Zdôraznil neexistenciu záväzkového vzťahu medzi účastníkmi konania s tým, že jediným možným vyhodnotením takéhoto vzťahu je subsidiárne použitie Občianskeho zákonníka. Dovolanie navrhol zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O. s. p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O. s. p.), skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O. s. p.), či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O. s. p.).

V predmetnej veci rozhodol súd prvého stupňa tak, že žalobe sčasti vyhovel a odvolací súd na základe odvolania žalobcu i žalovaného rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutých častiach ako vecne správny potvrdil.

Dovolací súd najskôr skúmal, či sú splnené zákonné podmienky stanovené Občianskym súdnym poriadkom osobitne pre prípad, že dovolanie smeruje proti napadnutému rozsudku. Z ust. § 238 ods. 1 O. s. p. vyplýva, že pokiaľ odvolací súd rozhodol rozsudkom, je dovolanie proti nemu prípustné, ak je napadnutý zmeňujúci rozsudok. Rozhodnutie odvolacieho súdu v prejednávanej veci je rozhodnutím potvrdzujúcim.

Podľa ustanovenia § 238 ods. 3 písm. a) O. s. p. dovolanie možno podať proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu vtedy, ak odvolací súd vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu. Pretože odvolací súd prípustnosť dovolania svojím výrokom nezaložil, je nepochybné, že o tento prípad v prejednávanej veci nejde.

Dovolanie žalobcu by vzhľadom na vyššie uvedené bolo procesne prípustné, iba ak v konaní došlo k niektorej z procesných väd uvedených v § 237 ods. 1 O. s. p. O vadu tejto povahy ide, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom a g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Žalobca existenciu procesných väd konania v zmysle § 237 písm. a) až e) a písm. g) O. s. p. netvrdil a procesné vady tejto povahy v dovolacom konaní ani nevyšli najavo. Z obsahu dovolania možno vyvodiť, že tvrdil existenciu vady podľa § 237 O. s. p. ods. 1 písm. f) O. s. p., a to odňatie možnosti konať pred súdom z dôvodu, že súdy nižšieho stupňa

- rozhodli prekvapivo, lebo sa nevysporiadali s existujúcou konštantnou judikatúrou, čím narušili princíp právnej istoty,
- nesprávne vyhodnotili povahu žalovaného ako spotrebiteľa a použili retroaktívne právnu úpravu obsiahnutú v ust. § 52 ods. 2 OZ,
- nedostatočne svoje rozhodnutia odôvodnili a tieto sú nepreskúmateľné.

Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. Predmetnému dôvodu dovolania sú vlastné tri pojmové znaky: 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu

možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu, 3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom je potrebné vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov.

Dovolací súd sa osobitne zaoberal otázkou, či žalobcovi bola v konaní odňatá možnosť pred súdom konať. Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237ods. 1 písm. f) O. s. p.) sa rozumie procesne nesprávny postup súdu priechiaci sa zákonu alebo inému všeobecne záväznému právnomu predpisu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných práv účastníka občianskeho súdneho konania.

1. K námietke rozporu s konštantnou judikatúrou

K povahe judikatúry ako prameňa práva uvádza Prusák, že "judikáty nie sú prameňmi práva de iure, ale iba de facto. Často možno vlastne hovoriť o sudcovskej tvorbe práva, prípadne o dotváraní práva judikatúrou. Rozhodnutia a stanoviská najvyšších všeobecných súdov nie sú ani u nás všeobecne záväzné, ale fakticky zaväzujú. Nižšie súdy ich vo svojej rozhodovacej činnosti rešpektujú a ich existenciu dokonca vítajú, pretože im pomáha preklenúť medzery v zákonoch a vyrovnáť sa s novými situáciami" (Prusák, J.: Teória práva, VOPFUK, Bratislava, 1997, s. 198).

Judikatúra prijatá najvyšším súdom sa potom nepochybne stáva prameňom práva a je možné jej priznať aj právnu záväznosť. Je obvyklé, že právna argumentácia okrem poukazu na znenie právneho predpisu, v ktorom má určité právo oporu a je z neho vyvedený nárok uplatnený pred súdom, veľmi dôrazne poukazuje na existujúce súdne rozhodnutia a na výklad práva spôsobom v nich už použitým, teda na interpretáciu práva s oporou v predvídateľnosti práva založenej na určitom spôsobe ustáleného výkladu práva súdmi. K tomu ústavný súd v náleze IV. ÚS 49/06 vyslovene uvádza, že rozhodnutia všeobecných súdov vo veci samej nezaväzujú ostatných sudcov rozhodnúť analogicky v podobných prípadoch, taká situácia, keď súdy v druhovo rovnakej veci rozhodujú protichodným spôsobom, podkopáva efektívnosť fungovania systému spravodlivosti a neguje jeho elementárny princíp a základný predpoklad, ktorým je požiadavka, aby sa o rovnakých veciach rozhodovalo rovnakým spôsobom. Podľa ústavného súdu tak diametrálne odlišná rozhodovacia činnosť všeobecného súdu o tej istej právnej otázke za rovnakej alebo analogickej skutkovej situácie, pokiaľ ju nemožno objektívne a rozumne odôvodniť, je ústavne neudržateľná (napr. PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 6/04, III. ÚS 328/05). Aj z citovaných záverov ústavného súdu možno dovodiť, že judikatúra najvyššieho súdu má v právnom systéme výnimočnú úlohu a jej tvorbe je potrebné venovať patričnú pozornosť.

V svojej dovolacej námietke odkazuje však dovolateľ na „judikatúru“, ktorou má byť rozhodnutie jedného okresného súdu (OS Partizánske zo dňa 07.01.2014, sp. zn. 3C/117/2013), teda o narušení právnej istoty nemožno hovoriť.

Právna argumentácia dovolateľa navodzuje dojem, že súd „prelomil“ ustálenú judikatúru bez dostatočného odôvodnenia a teda jeho rozhodnutie trpí vadou, ktorá zakladá prípustnosť dovolania. Právna argumentácia poukazom na tzv. ustálenú alebo konštantnú judikatúru však musí spočívať na skutočne ustálenej judikatúre, teda na dostatočne všeobecných rozhodnutiach, ktoré sa bez výhrad na prejednávanej vec môžu a majú aplikovať.

Za ustálenú judikatúru pre účely jej záväznosti a potreby odôvodnenia odchýlenia sa od takéhoto záväzného názoru najvyššieho súdu má významnú hodnotu aj to, či bolo takéto rozhodnutie publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, teda bolo odsúhlasené príslušným kolégiom, pripomienkované predpokladaným spôsobom a je tak považované za súčasť ustálenej judikatúry v obdobných veciach.

Pokiaľ rozhodnutie publikované nebolo, o jeho judikátornej záväznosti možno hovoriť, až pokiaľ v ňom formulovaný právny názor bol opakovane potvrdený najvyšším súdom, kedy ide skutočne o ustálenú

judikatúru, teda o názor najvyššieho súdu, nie iba o názor jedného senátu (Bobek M., Kühn Z. a kol.: Judikatura a právní argumentace. 2. vydanie. Auditorium Praha 2013, str. 112). Avšak v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu doposiaľ otázka premlčania tak, ako vyplýva z povahy preskúmvanej veci, riešená nebola, teda o narušení právnej istoty vedúcej k odňatiu práva účastníka konať pred súdom nemožno hovoriť.

2. K námietke aplikácie zakázanej pravej retroaktivity

Medzi účastníkmi konania nebolo sporné, akým spôsobom sa ich vzťah vyvíjal s ohľadom na povinnosť žalobu viesť účet a skutočnosť, že účet v prospech žalovaného bol žalobcom vedený. Z obsahu spisu vyplýva, že 25.4.1993 bol pôvodne Strediskom cenných papierov SR, a.s. zriadený účet majiteľa cenných papierov č. ú. 700053728644 vedený na meno žalovaného na základe evidencie cenných papierov. Tento právny vzťah vznikol podľa ust. § 56 zákona č. 600/1992 Zb. o cenných papieroch. Stredisko zriadilo účet majiteľa pre žalovaného z dôvodu, že sa stal majiteľom zaknihovaných cenných papierov na základe privatizácie. Žalobca eviduje zaknihované cenné papiere na základe ust. § 99 a § 105 ZoCP, pričom v čase zriadenia účtu majiteľa cenných papierov sa podľa platnej legislatívy nevyžadovala písomná forma uzavretia zmluvy. Samotný žalobca vo svojich vyjadreniach (čl. 38) uvádza, že právny vzťah medzi účastníkmi vyplýva priamo zo zákona na základe evidencie zaknihovaných cenných papierov. V rokoch 2008 a 2009 (za ktoré žiada žalobca poplatok za vedenie účtu) viedol žalobca žalovanému účet č. 970053728644, pričom zmena číselného označenia účtu vznikla v dôsledku zmeny ZoCP zákonom č. 209/2007 Z. z. v ust. § 173g ZoCP. Toto ustanovenie uložilo žalobcovi povinnosť upraviť spôsob vedenia účtov a zvoliť si medzi dvoma spôsobmi, pričom žalobca sa rozhodol, že bude postupovať podľa ust. § 164a ods. 4 ZoCP, podľa ktorého je oprávnený z dôvodu potreby vykonania úprav v systéme pre technické spracovanie údajov centrálného depozitára, zriadiť majiteľovi účtu zriadeného podľa doterajších predpisov účet majiteľa podľa § 105 a presunúť cenné papiere z účtu zriadeného podľa doterajších predpisov na účet majiteľa podľa § 105 aj bez žiadosti, pričom je povinný vykonať túto činnosť bezodplatne. Túto činnosť je centrálny depozitár oprávnený vykonať, len ak je spôsob a postup tejto činnosti upravený v prevádzkovom poriadku, čo bolo splnené.

S námietkou dovolateľa, že postavenie žalovaného možno skúmať výlučne v intenciách zákona o ochrane spotrebiteľa a že takýto status žalovaný nepožíva a postup súdu, ktorý retroaktívne použil výklad odkazom na ust. § 52 ods. 2 OZ, sa dovolací súd nestotožnil.

Dovolací súd konštatuje, že určenie povahy subjektu ako spotrebiteľa, ktorému žalobca účet vedie, nebolo v zásade potrebné, ako správne ustálil odvolací súd (k čomu bol oprávnený, keďže rozhodnutie súdu prvého stupňa ako vecne správne potvrdil s korekciou právnej úvahy o existencii resp. neexistencii záväzkového vzťahu medzi účastníkmi). Je medzi účastníkmi nesporné, že žalobca vedie v zmysle zákona o cenných papieroch žalovanému ako fyzickej osobe nepodnikateľovi účet majiteľa cenných papierov, pričom službu poskytuje v zmysle § 99 ods. 8 ZoCP za odplatu v súlade s Cenníkom.

Podľa § 105 ods. 5 ZoCP právne vzťahy medzi členom, ktorému bol účet zriadený a centrálnym depozitárom a právny vzťah medzi členom a majiteľom takéhoto účtu sa spravujú týmto zákonom a Obchodným zákonníkom.

Podľa § 104 ods. 1 ZoCP členom môže byť:

- a) obchodník s cennými papiermi, ktorý je oprávnený poskytovať investičné služby podľa § 6 ods. 1 písm. a), b) alebo d) a pri ich poskytovaní je oprávnený nakladať s peňažnými prostriedkami alebo finančnými nástrojmi klienta,
- b) zahraničný obchodník s cennými papiermi s povolením podľa § 54, ktorý je oprávnený poskytovať investičné služby na území Slovenskej republiky v rozsahu podľa § 6 ods. 1 písm. a), b) alebo d) a pri ich poskytovaní je oprávnený nakladať s peňažnými prostriedkami alebo finančnými nástrojmi klienta,
- c) zahraničný obchodník s cennými papiermi so sídlom v členskom štáte za rovnakých podmienok ako obchodník s cennými papiermi so sídlom v Slovenskej republike,
- d) Národná banka Slovenska,
- e) iný centrálny depozitár,

f) zahraničná právnická osoba s obdobným predmetom činnosti ako centrálny depozitár.

Ustanovenie § 104 ods. 1 ZoCP je jednoznačným a taxatívnym vymedzením subjektov, ktoré je možné považovať pre účely zákona za členov, ktorým bol účet zriadený. Je zrejmé, že žalovaný ním nemôže byť.

Odvolačný súd tak vzťah medzi účastníkmi správne vyhodnotil, a nie prekvapivo, keďže túto skutočnosť vníma aj samotný žalobca (vo svojom vyjadrení zo dňa 18.9.2014 na čl. 39 výslovne uvádza: Napriek absencii výslovného zákonného určenia rozhodného predpisu, ktorým sa spravujú vzťahy súvisiace s vedením účtu majiteľa medzi CDCP a klientmi, ak tento klient nie je členom, máme za to, že tieto vzťahy a spravujú ZoCP a v neupravených otázkach Obchodným zákonníkom.) a ustálil, že v prejednávanej veci sa jedná o záväzok zo vzťahu majiteľa účtu a žalobcu, a nie o záväzok zo vzťahu uvedenom v § 105 ods. 5 ZoCP. Keďže ustanovenie § 105 ods. 5 presne určuje okruh vzťahov, ktoré sa subsidiárne podriaďujú Obchodnému zákonníku, nie je prípustné analogické použitie takéhoto odkazu na vzťahy, ktoré podmienky určené zákonom nespĺňajú.

Z povahy záväzku, ktorý nespĺňa podmienky relatívneho ani absolútneho obchodného záväzkového vzťahu podľa ust. § 261 ods. 1 až 3 resp. § 261 ods. 6 písm. c) Obchodného zákonníka, keďže nevznikol na základe zmluvy, ale zo zákona, ako aj z povahy žalovaného ako subjektu bez podnikateľského charakteru vyplýva, že na daný vzťah nemožno aplikovať ustanovenia Obchodného zákonníka. Všeobecné súdy tak správne situáciu vyhodnotili bez toho, aby dovolací súd v ich hodnotení vzhliadol prvok prekvapivosti, arbitrárnosti či zakázanej retroaktivity. Pokiaľ neexistuje v osobitnom predpise pre určitý okruh vzťahov priamy odkaz na právny predpis (ako je to v ust. § 105 ZoCP), je potrebné subsidiárne aplikovať všeobecný predpis občianskeho práva, teda výlučne Občiansky zákonník. Subsidiarita osobitného predpisu obchodného práva je použiteľná len pre prípady priameho legislatívneho odkazu.

Po preskúmaní veci z hľadiska, či konanie odvolacieho súdu je reálne postihnuté vadou podľa § 237 ods. 1 písm. f) O. s. p., dovolací súd dospel k záveru, že súd prvého stupňa aj odvolací súd postupovali procesne správne, vykonávané dokazovanie bolo dôsledkom návrhov účastníkov konania a pokiaľ súd nevykonával ďalšie dokazovanie, bolo to výlučne na jeho úvahu s ohľadom na závery, ktoré z už vykonaného dokazovania postačovali pre rozhodnutie vo veci samej.

Pokiaľ dovolateľ namieta, že súdy rozhodli bez úplných skutkových podkladov, prípadne že zistené skutočnosti nesprávne vyhodnotili alebo že dospeli k nesprávnym skutkovým zisteniam a tieto po právnej stránke nesprávne posúdili, ide o námietky, ktoré ani v prípade, že by boli opodstatnené (dovolací súd sa ich dôvodnosťou nezaoberal) by nenasvedčovali o existencii procesnej vady konania v zmysle § 237 O. s. p. zakladajúcej prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia. Osobitne k námietke dovolateľa, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.), je potrebné uviesť, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Nesprávne právne posúdenie veci je síce relevantným dovolacím dôvodom, samo o sebe ale prípustnosť dovolania nezakladá (nemá základ vo vade konania v zmysle § 237 O. s. p. a nespôsobuje zmätočnosť rozhodnutia (viď R 54/2012)).

3. Námietka nepreskúmateľnosti rozhodnutí nižšieho stupňa

V súvislosti s dovolateľom tvrdenu nepreskúmateľnosťou rozhodnutia vedúcou k založeniu zmätočnosti rozhodnutia dovolací súd poukazuje na Stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SR zo dňa 03.12.2015 č. 2/2016 (publikované v Zbierke stanovísk NS a súdov SR č. 1/2016), od ktorého nemá konajúci senát v preskúmvanej veci dôvod odkloniť sa. Podľa stanoviska nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku.

Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku.

Dovolanie treba považovať za výnimočný a skutočne mimoriadny opravný prostriedok, ktorého účelom nie je napravovať čiastkové nedostatky jednotlivých postupov (parciálnych rozhodnutí vydávaných postupne v priebehu konania) súdov v štádiách predchádzajúcich konečnému rozhodnutiu. Ak dovolanie nemá byť „skrytým odvolaním“, môže byť v praxi využívané iba na nápravu zásadných nereparovateľných (nezvratných) procesných pochybení v občianskom súdnom konaní ako celku, prípadne - avšak striktne len vo vymedzenom rámci - tiež k náprave hmotnoprávných pochybení súdov. Potvrdzujú to aj právne závery ústavného súdu vyjadrené vo viacerých jeho rozhodnutiach, v zmysle ktorých základné právo na súdnu ochranu treba vnímať „ako výsledkové“, t.j. právo, ktorému musí zodpovedať proces ako celok, teda nie čiastkové rozhodnutia predchádzajúce konečnému rozhodnutiu (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08).

Nepreskúmateľnosť rozhodnutia má z hľadiska prípustnosti dovolania právne následky vysvetlené najvyšším súdom už v judikáte R 111/1998. Účelom vyššie citovaného stanoviska je nielen zjednotiť rozhodovanie občianskoprávných senátov najvyššieho súdu, ale aj zabrániť tomu, aby zo strany účastníkov konania (ich právnych zástupcov) nedochádzalo k zneužívaniu inštitútu dovolania na účely, ktoré nezodpovedajú zákonu, a aby už najvyšší súd v budúcnosti nebol účastníkmi občianskeho súdneho konania považovaný za akúsi tretiu inštanciu, ale za právne a fakticky mimoriadny opravný súd tak, ako to napokon vyplýva z ustanovenia § 236 O. s. p..

Samotné stanovisko pripúšťa, že celkom výnimočne sa v praxi môže vyskytnúť prípad, v ktorom písomné vyhotovenie rozhodnutia nebude obsahovať ani len zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu. V súlade s právnymi závermi vyjadrenými v rozhodnutiach ESLP môže však o takýto výnimočný prípad ísť len vtedy, keď nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia vykazuje znaky (až) vady „najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“ alebo vady „zásadnej, hrubej a podstatnej“, prípadne ak sa zrušením napadnutého rozhodnutia má dosiahnuť náprava „justičného omylu“. Len v takomto výnimočnom prípade môže uvedená okolnosť zakladať prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p., lebo len takto charakterizovaný nedostatok odôvodnenia rozhodnutia môže intenzitou svojich právnych dôsledkov prekročiť rámec tzv. inej vady, v tomto ustanovení Občianskeho súdneho poriadku neuvedenej.

V prejednávanej veci, kedy sa súdy nižších stupňov vo svojich rozhodnutiach vyjadrili k dokazovaniu vykonanému za účelom osvetlenia skutkových okolností prejednávanej veci, z vykonaného dokazovania vyvodili príslušné závery, tieto aj právne ustálili a dostatočne odôvodnili, nemožno hovoriť o excese z povinnosti odôvodniť dostatočne svoje rozhodnutie za účelom založenia prípustnosti dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p. .

Keďže prípustnosť dovolania nemožno vyvodiť zo žiadneho ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku, Najvyšší súd Slovenskej republiky odmietol dovolanie žalobcu podľa § 243b ods. 5 O. s. p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O. s. p. ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné. So zreteľom na odmietnutie dovolania (z procesných dôvodov) sa nezaoberal vecnou správnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu.

V dovolacom konaní nebol žalobca procesne úspešný a právo na náhradu trov dovolacieho konania vzniklo žalovanému (§ 243b ods. 5 O. s. p. v spojení s § 224 ods. 1 O. s. p. a § 142 ods. 1 O. s. p.), ktorý však ani na výzvu súdu podľa ust. § 151 ods. 4 O. s. p. trovy nevyčísľil, teda mu dovolací súd náhradu trov konania nepriznal.

Senát najvyššieho súdu rozhodol v pomere hlasov 3 : 0 (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný žiadny opravný prostriedok.